

CÔ GÁI GỐC VIỆT VÀ SỨ MỆNH CHIA SẺ VACCINE TOÀN CẦU

■ Trung Phú (Tổng hợp)

“Không quá lời khi nói rằng, sức khỏe của cả thế giới đang nằm trong tay Aurélia Nguyễn”, Tạp chí Time của Mỹ đã nhận xét như vậy về nữ Giám đốc Chương trình Chia sẻ vaccine toàn cầu (COVAX) Aurélia Nguyễn, một người Pháp gốc Việt đang được cả thế giới ngưỡng mộ.

Nữ giám đốc “nằm trong tay sức khỏe thế giới”

Cái tên Aurélia Nguyễn được cả thế giới biết đến sau khi Tạp chí Time số ra tháng 2/2021 vinh danh “100 cá nhân đang định hình tương lai trong lĩnh vực của mình và định rõ thể hệ lãnh đạo tiếp theo”, trong đó tên của nhà khoa học nữ gốc Việt được nhắc tới bằng một sự mến phục: “Với tư cách Giám đốc Chương trình COVAX, công việc của Nguyễn là bảo đảm vaccine đến được với càng nhiều người trên thế giới càng tốt”.

Theo những thông tin được đăng tải chính thức trên trang mạng của Liên minh toàn cầu về vaccine và tiêm chủng (GAVI), Aurélia Nguyễn là người Pháp gốc

Việt, từng là sinh viên y khoa xuất sắc của Trường Y học nhiệt đới và dịch tễ London (Anh). Cô tốt nghiệp thạc sĩ về chính sách y tế, hoạch định tài chính của Trường Y học nhiệt đới và dịch tễ London và Trường Kinh tế London (Anh). Sau khi tốt nghiệp, bằng sự đam mê với ngành dược, Aurélia Nguyễn đã làm việc tại GlaxoSmithKline (GSK) - một hãng dược hàng đầu của Anh. Trong suốt hơn một thập kỷ (1999-2010) gắn bó với GSK, Aurélia Nguyễn có những bước tiến lớn trong sự nghiệp. Khởi đầu từ một

chuyên viên, cô đã giữ cương vị người đứng đầu nhóm phát triển chính sách của GSK về tiếp cận thuốc và vaccine ở các nước đang phát triển. Ngoài ra, Aurélia Nguyễn còn thực hiện nghiên cứu các chính sách thuốc gốc (thuốc generic) cho Tổ chức Y tế thế giới (WHO).

Năm 2010, Aurélia Nguyễn rời GSK để gia nhập GAVI. Nhờ có chuyên môn cao, cô được Ban giám đốc GAVI bổ nhiệm chức vụ Giám đốc điều hành về vaccine và bền vững. Cụ thể, Aurélia Nguyễn chịu trách nhiệm thiết kế các giải pháp hỗ trợ chương trình và thị trường vaccine bền vững về mặt tài chính với mục đích cuối cùng là tăng số lượng vaccine đến được với nhiều người. Trong cuộc trả lời phỏng vấn Trung tâm Truyền thông khoa học châu Âu (European Science Media Hub), Aurélia Nguyễn nhấn mạnh: “Vaccine là một trong những câu chuyện thành công về sức khỏe cộng đồng trong thế kỷ qua. Vaccine là vũ khí chống lại các đại dịch toàn cầu. Nhờ chúng mà một số “sát thủ toàn cầu” như bệnh đậu mùa và bại liệt đã bị tiêu diệt”.

Cuối năm 2020, Aurélia Nguyễn được bổ nhiệm làm Giám đốc COVAX. Theo trang mạng letemp.ch, COVAX là trụ cột của Chiến dịch Tăng tốc tiếp cận các công cụ ứng phó với Covid-19 (ACT), một sự hợp tác toàn cầu mang tính đột phá, tập hợp các chính phủ, nhà khoa học, doanh nghiệp, xã hội, các nhà tài trợ và tổ chức y tế toàn cầu với mục đích sản xuất và phân phối công bằng vaccine ngừa Covid-19 cho các nền kinh tế. COVAX được điều phối bởi 3 tổ chức, gồm: WHO, GAVI và Liên minh Đối mới sáng tạo sẵn sàng ứng phó dịch bệnh (CEPI), với đối tác phân phối là Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc (UNICEF).

Sứ mệnh phân phối vaccine ngừa Covid-19 cho toàn cầu

Ngay từ khi được thành lập, Chương trình COVAX đã nhận được 6 tỷ USD do 98 nước giàu đóng góp, trong đó nhiều nhất là Mỹ với 2,5 tỷ USD, tiếp theo là Nhật Bản 1 tỷ USD. Ngoài ra, các nước thành viên Liên minh châu Âu (EU), Australia, Anh, Canada... cũng là các đối tác quan trọng của COVAX. Nhiệm vụ của COVAX là mua, tiếp nhận và phân phối vaccine ngừa Covid-19 cho 190 nền kinh tế một cách công bằng nhất có thể. Đặc biệt, COVAX phải bảo đảm và phân phối vaccine miễn phí cho 92 quốc gia có nguồn lực thấp, ngân sách không đủ đặt mua vaccine.

Đến nay, cơ chế này đã phân phối khoảng 243 triệu liều vaccine cho 139 quốc gia nghèo trên thế giới và phạm vi tiếp cận đang được mở rộng. Tuy nhiên, không phải mọi việc đều “thuận buồm xuôi gió”, bởi COVAX đang phải đối phó với một loạt khó khăn, thách thức. Mục tiêu ban đầu của COVAX là đến cuối năm 2021 mua và huy động được 2 tỷ liều vaccine, đủ để bảo vệ những người nguy cơ cao, dễ bị tổn thương và nhân viên y tế tuyến đầu trên toàn thế giới, trong đó một nửa được chuyển đến 92 nước có thu nhập thấp và trung bình để tiêm cho khoảng 20% dân số các nước này. Tuy nhiên, trong một thông báo chung được GAVI, WHO, UNICEF và CEPI công bố, mục tiêu trên sẽ bị cắt giảm 30%, xuống còn 1,425 tỷ liều trong năm. Nguyên nhân dẫn tới việc cắt giảm này bắt nguồn từ nhiều yếu tố, gồm hạn chế xuất khẩu vaccine của Viện Huyết thanh Ấn Độ, một trong những nhà cung cấp chính. Các vấn đề sản xuất của Johnson & Johnson và AstraZeneca, cũng như chậm trễ phê duyệt vaccine mới do Novavax của Mỹ và Clover Biopharmaceuticals của Trung Quốc phát triển cũng ảnh hưởng lớn đến nguồn cung. Một thách thức khác được Giám đốc COVAX Aurélia Nguyễn nêu ra là một số quốc gia giàu đang lên kế hoạch tiêm mũi thứ ba do lo ngại khả năng bảo vệ sau hai mũi tiêm đang suy giảm. “Việc chính phủ các nước ưu tiên vaccine để tiêm phòng cho người dân của mình là một phản ứng khá tự nhiên, bởi trước tiên họ phải bảo vệ công dân trong nước. Nhưng thế giới cần thức tỉnh với một thực tế rằng: Với khả năng lây nhiễm cao do virus SARS-CoV-2 và các biến thể của nó gây ra, chúng ta phải nghĩ đến đối tượng cần được bảo vệ rộng hơn, không chỉ là người dân nước mình mà là người dân toàn

cầu”, Aurélia Nguyễn nhấn mạnh.

Từng bước một, Aurélia Nguyễn cùng cộng sự gồm “một đội ngũ xuất sắc” trải qua nhiều đêm làm việc muộn, nhiều cuối tuần dài để nỗ lực phá vỡ bế tắc và tháo gỡ các nút thắt bị bó buộc trên hành trình tiếp cận công bằng toàn cầu với vaccine Covid-19 mà COVAX đã cam kết. Aurélia Nguyễn vẫn lạc quan về mục tiêu “đảm bảo được đủ số liều vaccine để bảo vệ bình quân hơn 40% dân số trên toàn bộ 91 quốc gia có thu nhập thấp và thu nhập trung bình”, nhờ một loạt giải pháp riết róng đã được lần lượt đưa ra trước đó: yêu cầu các nhà cung cấp minh bạch trong lịch trình đặt hàng của mình; đề nghị các quốc gia đang được xếp trước cơ chế COVAX về thứ tự nhận vaccine mà không cần nhiều vaccine hơn bước ra sau để cho cơ chế COVAX thể chỗ của họ... “Những lời kêu gọi này hiện đang được đáp lại, và điều quan trọng là sự vận hành này đang được duy trì, đặc biệt là trong bối cảnh xuất hiện của biến thể omicron, và sẽ cần tới sự đoàn kết như chúng ta từng nhìn thấy trước đây từ phía các nhà tài trợ, nhà sản xuất và các quốc gia tiếp nhận”. Aurélia Nguyễn hy vọng sẽ nhận được sự ủng hộ của các chính phủ, khu vực tư nhân, công chúng trong việc giải quyết các vấn đề sức khỏe toàn cầu. “Chúng ta phải tận dụng cơ hội này để xây dựng lại tốt hơn, để có được hệ thống y tế vững mạnh với khả năng phục hồi cao”, Aurélia Nguyễn bày tỏ. Đồng quan điểm trên, các quan chức y tế cộng đồng khẳng định rằng, chỉ có tiêm chủng mới có thể xây dựng “bức tường thành” miễn dịch virus SARS-CoV-2 và các biến thể khác cho nhân loại. Điều này đồng nghĩa với việc gánh nặng trách nhiệm đặt lên vai người đứng đầu COVAX Aurélia Nguyễn để làm sao có được nhiều vaccine nhất có thể và phân phối công bằng tới người dân nghèo trên thế giới. Có như vậy thế giới mới đủ “khỏe” để vượt qua đại dịch Covid-19.

Vaccine cho Việt Nam và nguồn cội Việt

Cha của Aurélia Nguyễn sinh ra ở thành phố Hồ Chí Minh. Ông là người đã truyền lại những ký ức thân thương về thời thơ ấu của mình tại

Việt Nam cho con gái. Và ở độ tuổi 20, Aurélia lần đầu tiên có cơ hội về thăm Việt Nam, gặp gỡ bà con họ hàng và viếng mộ tổ tiên. “Đó là chuyến thăm đã kết nối tôi với nguồn cội của mình. Tôi đã thấy tất cả những gì từng được cha và ông bà nội kể cho: vẻ đẹp của phong cảnh quê hương, những món ăn ngon, sự hào phóng tuyệt vời và cả khiếu hài hước rất đặc biệt của mọi người” - Aurélia Nguyễn nhớ về lần đầu đến Việt Nam trong một cuộc phỏng vấn. Trước nỗi đau Covid-19 suốt 2 năm qua đã tàn nhẫn hủy hoại sự sinh động, tươi vui tại các thành phố lớn trên thế giới hay những làng quê yên bình đâu đó trên hành tinh này, với Aurélia, có một góc nhỏ trong lòng mang tên Sài Gòn - nơi cha cô được sinh ra, nơi lưu giữ nguồn cội Việt của cô, cũng là thành phố phải gánh chịu hậu quả nặng nề nhất trong làn sóng thứ 4 của đại dịch Covid-19 tại Việt Nam. “Thật đau lòng khi phải chứng kiến một thành phố mình gắn bó bị chao đảo hoặc hủy hoại” - Aurélia Nguyễn nói.

Đứng về các nước nghèo và đang phát triển, Aurélia Nguyễn không xa lạ với các chính khách lớn của Việt Nam. Trong cuộc chiến chống Covid-19 mà kể từ sau làn sóng thứ 4 của đại dịch tại Việt Nam, mỗi chuyến công du hay điện đàm của những người “lo việc trăm dân” đều gắn liền với nỗ lực đàm phán vaccine. Người phụ nữ gốc Việt nắm giữ quyền điều hành cơ chế COVAX chính là người đầu tiên Thủ tướng Phạm Minh Chính gặp và trao đổi khi đặt chân tới Pháp hôm 3/11/2021. Gần 1 tháng sau đó, ngày 28/11, trong khuôn khổ chuyến thăm chính thức Thụy Sĩ, Chủ tịch nước Nguyễn Xuân Phúc và đoàn đại biểu Việt Nam đã đến thăm trụ sở Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) tại Geneva và có buổi làm việc với Tổng Giám đốc WHO, Giám đốc Liên minh toàn cầu về vaccine và tiêm chủng (GAVI) và đương nhiên, không thể thiếu Aurélia Nguyễn. “Cơ chế COVAX được thiết lập để hỗ trợ các thành viên tham gia cơ chế GAVI COVAX AMC, bao gồm Việt Nam, có thể bảo vệ được

các nhóm người dễ bị tổn thương nhất của nước họ và để đảm bảo sự tiếp cận công bằng toàn cầu đối với vaccine Covid-19”.

Kể từ khi được bổ nhiệm là Giám đốc COVAX, Aurélia Nguyễn thường xuyên cập nhật trên mạng xã hội Twitter thông tin về các nước ủng hộ vaccine cũng như quá trình phân phối vaccine tới các nước nghèo thông qua COVAX. Trong một bài viết đăng trên tài khoản Twitter cá nhân ngày 1/9/2021, Aurélia Nguyễn viết: “Những thông tin tuyệt vời đến từ Việt Nam, nơi hơn một triệu liều vaccine do Chính phủ Hoa Kỳ tài trợ đã tới nơi an toàn. Chia sẻ vaccine sẽ giúp kết thúc đại dịch sớm hơn cho tất cả mọi người”. Tính đến tháng 12/2021, Việt Nam đã được phân bổ 64,9 triệu liều vaccine và nhận được hơn 33 triệu liều vaccine từ cơ chế COVAX. Ngoài ra, COVAX cũng cam kết dành ưu tiên hơn cho Việt Nam trong các đợt phân bổ vaccine tiếp theo; ủng hộ hỗ trợ chuyển giao công nghệ sản xuất vaccine mRNA; cử các chuyên gia đến Việt Nam hỗ trợ nghiên cứu và sản xuất vaccine đáp ứng tiêu chuẩn quốc tế và được thế giới công nhận; sẵn sàng hợp tác, hỗ trợ để Việt Nam trở thành một trong những trung tâm sản xuất vaccine trong khu vực. “Cơ chế COVAX bắt đầu phân bổ vaccine tới các nước khi họ đệ trình hồ sơ giới thiệu vaccine và việc vận chuyển vaccine được lên lịch trình, tuân theo các

quy trình như đánh giá sự sẵn sàng của quốc gia về việc tiếp nhận và sử dụng các liệu vaccine. Việt Nam xứng đáng được ghi nhận rất nhiều về cách thức mà họ đã huy động hệ thống y tế của mình để triển khai vaccine. Đây là một trong những dự án y tế công cộng phức tạp nhất trong lịch sử của đất nước này” - người đứng đầu COVAX nói.

Mang dòng máu Việt, sinh ra tại Pháp, học tập tại Anh và làm việc tại Thụy Sĩ..., hành trình ấy hẳn đã làm nên hàm lượng đa văn hóa đậm đặc ở Aurélia Nguyễn và phần nào đó là hành trang đáng kể giúp cô dễ dàng thu phục được lòng tin hơn trong các cuộc đối thoại và đàm phán với các đối tác đa quốc gia. Nhưng cá nhân Aurélia trân trọng hai chữ “gốc Việt” và xem nó là một tài sản tinh thần. “Di sản Việt rõ ràng đã mang lại cho tôi một đạo đức làm nghề rất mạnh mẽ, thể hiện ở việc tôi sẽ luôn nỗ lực để đi xa hơn nữa ngay cả khi phải đối mặt với những khó khăn và thất bại”. Nhưng trên hết, là hai chữ “toàn cầu” trên ý nghĩa phổ quát của nó: “Bất chấp những thách thức mà COVAX đã phải đối mặt, tôi thực sự được truyền cảm hứng bởi việc gần như mọi quốc gia trên trái đất đang tham gia theo một cách nào đó vào kế hoạch đảm bảo khả năng tiếp cận vaccine trên toàn cầu. COVAX là cơ chế phân phối vaccine lớn nhất và phức tạp nhất trong lịch sử. Nó cho thấy công bằng không chỉ là điều đúng đắn nên làm, mà đây là một việc cần thiết phải làm. Điều thúc đẩy tôi chính là niềm đam mê của tôi đối với việc đảm bảo được rằng, các can thiệp chăm sóc y tế có sẵn cho mọi người, bất kể họ sống ở đâu...”/.

Nguồn: Báo Lao động, Tuổi trẻ...

Vài nét về COVAX

COVAX (viết tắt của Covid-19 Vaccines Global Access) là một cơ chế nhân đạo được sáng lập nhằm đảm bảo khả năng tiếp cận vaccine nhanh chóng và bình đẳng giữa các quốc gia trên toàn thế giới. Chương trình này được điều phối bởi 3 tổ chức, gồm: WHO, GAVI và Liên minh Đối mới sáng tạo Sẵn sàng cho dịch bệnh (CEPI), với đối tác phân phối là Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc (UNICEF).

COVAX tập hợp các chuyên gia từ khắp nơi trên thế giới để hợp tác nghiên cứu và phát triển các loại vaccine ngừa Covid-19. Để tài trợ cho nguồn cung ứng vaccine, COVAX huy động tài trợ từ các nguồn quỹ công và quỹ tư nhân.